

1a edició, març, 2004

Col·lecció dirigida per Ramon Guillem

© Dels poemes,

Rafael Català i Moros

© Del pròleg,

Antoni Gómez

© D'aquesta edició,

Perifèric Edicions

C. Sèquia de Montcada, 13

46470 Catarroja (València)

Tel. 609 426 131

e-mail: periferic@hotmail.com

Disseny col·lecció: El gos pigall, SL.

Maquetació: José María de Gracia

Impressió: Romanyà-Valls

ISBN: 84-933260-6-2

Dipòsit legal: B-9366-2004

Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa, de cap manera ni per cap mitjà, sense l'autorització prèvia i escrita de l'editor, tret de les citacions en revistes, diaris o llibres si se n'esmenta la procedència.

L'amarga puresa del do

Rafael Català i Moros

Pròleg d'Antoni Gómez

R

poesia

Pròleg

La poesia redemptora

(Aproximació a l'obra poètica
de Rafael Català)

Per a aquells que no coneguen la poesia de Rafael Català (Sagunt, 1944) caldrà dir, d'entrada, que ens trobem davant l'obra d'un poeta que ha viscut la creació literària com una religió a la qual acudir per a salvar-se de la desfeita de la vida amb una obstinada creença en la redempció a través de la paraula lírica. Una radicalitat sempre present en els seus versos, que molt sovint es justifiquen en aquest extraordinari acte de fe com l'única alternativa vital i espiritual possible. Aquesta és una de les particularitats més destacables d'un poeta que hauria pogut pertànyer a la generació dels poetes universitaris valencians del 1962. Tanmateix, la seua fou una formació autodidacta, de passió íntima i discreta, sedimentada amb nombroses lectures que, originàriament, han sigut conseqüència d'una educació literària, la dels anys cinquanta, de mètriques tradicionals i autors clàssics.

En el seu cas, no hi ha tendències literàries, ni realisme social, ni culturalisme, ni poesia de

l'experiència o qualsevol altra etiqueta, només una acusada vivència de la poesia com un fet vitalment demiúrgic, com una rebel·lió mística d'arrelades conviccions salvadores: "Pots destruir, crear; oh, gran demiürg, / que sols amb un sospir / omplis de vida el fang / i trenques la tenebra del no-res". Aquest aspecte potser atorgue als seus versos un hàlit litúrgic, en moltes ocasions amb els mateixos ritus cíclics i reiteratius, sense eixida possible, condemnats a l'única reflexió que cal fer-se: la transcendència a través de la paraula, de la paraula sagrada de la poesia, l'única alternativa davant la mort de déu i dels déus.

Des del punt de vista ètic, la seua actitud envers la poesia és la d'un devot que ha decidit convertir-se en un asceta i alimentar-se únicament de la paraula, "la paraula destructora de fronteres / que dona sentit ple a la llibertat/". L'única llibertat possible per a aquest poeta és la llibertat del poema i de l'acte creador. Al conreu d'aquest ferm precepte sembla haver-se consagrat els últims anys, capbussat en la seua transcendència metafísica, ben allunyat de la vida social, practicant una conscient vida de solitari entregat a l'alliberadora causa dels versos purificadors. En principi, ningú no podrà negar-li a l'autor d'aquest poemari una fe honesta i apassionada en la poesia com una activitat superior, l'única capaç de salvar-nos de la desesperança i l'angoixa. En aquest sentit, es tracta d'un poeta

vertader, en paraules de Juan García Hortelano.

Rafael Català, com alguns dels poetes del grup de la revista *Abalorio* de Sagunt, és un autor que ha necessitat escriure per a sobreviure, com una peremptòria teràpia vital. Ara bé, publicar els poemes escrits ha sigut un altre assumpte. Al capdavant, escriure sempre ha format part de les claus demiúrgiques de la seua intimitat, a recer del món exterior; la seua exigència creadora tampoc no li ha permés deixar testimoni més que d'aquelles coses que ha considerat que ho mereixien. En realitat, es tracta d'un autor entregat a la praxi de la poesia des dels àmbits de l'home que ha decidit exiliar-se de l'àgora per a no abandonar un instant la seua particular concentració mística. Per això, el sentit de la seua dedicació ha sigut immanent, si de cas, de caràcter exclusivament lúdic i metafísic.

L'any 1985 va publicar en el número 8 d'*Abalorio* la separata *Destrucció de la paraula o inici de silenci?*. Un conjunt de nou poemes que, en essència, constitueixen un cant a la matèria de la paraula primigènia, cosmològica, d'inevitables influències alexandrines. Com ha deixat escrit Dylan Thomas, la poesia, com la còpula, ha de ser orgiàstica: no hi ha cap altre acte més orgiàstic que la destrucció metafísica de l'objecte estimat com a suprema manifestació de l'amor. Manifestació de l'amor i ma-

nifestació de la mort, manifestació de l'única alquímia possible: la paraula com a inici i final de la vida.

*Carn arrasada, recomençada matèria del poema
Que destrueix tot el que crea, procés mortal de
[vida,
Destructor a veu última que a si mateix s'immola.*

Posteriorment, l'any 1993, ens va sorprendre amb *Inventari*, una magnífica edició d'autor, amb maquetació i dibuixos de Manuel Bellver, que ens ofereix un suggeridor itinerari autobiogràfic, imprès a la impremta Navarro de Sagunt, envers la infància i l'adolescència de l'autor. *Les despulles del somni* és un recull de 35 sonets, publicats l'any 1995 dins de la col·lecció Ardeas, que aporten, entre altres coses, un notable i refrescant exercici d'estil poètic, sobretot ara que sembla que s'ha perdut la noció d'estil i llenguatge per a expressar les emocions estètiques.

Epíleg, premi Jaume Bru i Vidal de Sagunt del 2001, és una obra de maduresa lírica. Hi ha una conscient obertura del poeta cap a la natura, la reflexió sovint és càlida, la distància amb el seu habitual aparell retòric, normalment de caràcter obstinadament abstracte, conceptual i turmentat, es fa ben palesa en molts casos; hi ha una expressió més sensitiva que pot arribar fins i tot a ser irònica.

*Si un dia et despertares a trenc d'alba
i et banyara la pàl·lida bellesa
del sol entre les boires,
escriu el primer vers
que les aigües translúcides et dicten
i escampa'l per la mar com una sembra
fins que et tornen les ones
el poema perfecte.*

L'amarga puresa del do, el recull que teniu a les mans, comporta un pas endavant en aquesta recerca que, en definitiva, és la recerca de la saviesa de la vida, o de la saviesa que imagina el poeta en el seu camí interior. Hi ha, primer que res, un cant al gaudi immanent de l'experiència vital, més enllà dels enganys subjectius de l'enyor.

*I encara que res pugui
tornar-nos la puresa
d'aquell primer dolor,
no hem d'afligir-nos,
car les flors sense glòria
o els ulls sense esperança
mai no podran corrompre
de l'herba l'esplendor.*

Aquest optimisme és també traslladable al poema *L'ària de Sòcrates*, on es troba el sentit de la vida en les espontànies virtuts del saber, com una experiència única que dignifica les altres activitats transcendents de l'ésser.

*Talment ens preguntem
de què ens serveix la vida,
quin sentit tenen els actes, les paraules,
el desig, l'esperança, l'amor,
si no és que viure és saber
i saber és millor que ignorar.*

Rafael Català també ha volgut homenatjar en aquesta obra aquells autors i autores que han sigut referents en la seua trajectòria: Jaime Gil de Biedma, Maria Mercè Marçal o Joan Vinyoli, entre altres. *L'amarga puresa del do* reflecteix l'esperit d'un poeta que no ha renunciat al dinamisme interior necessari per a crear una obra poètica amb dignitat. Si més no, des d'una conscient marginalitat respecte de l'àgora i els seus ciutadans. Però siga el seu camí encertat o no, de la seua actitud ètica podem extraure una qüestió clara: la seua fe absoluta en la poesia com a única possibilitat redemptora... i en el poeta com aquell que posseeix l'amarga puresa del seu do, autèntica essència del poder.

Antoni Gómez

Gilet, gener del 2004